

maha mõni aasta tagasi. Need on olnud algteksti suhtes tundlikud ja seega suhteliselt ajatud tõlgendused. Samasse kategooriasse kuulub ka „Trubaduuri“ lavastus, mis esindab Estonia teatris üldisemaltki soositud tõlgitsuslikult alalhoidlikku suunda.

Estonias lavastatud „Trubaduuri“ kolm kandvat rolli – Manrico, Leonora ja Azucena – on mõlemas esitajate koosseisus külalissolistide kanda. On mõneti kurioosne, et Estonia on sunnitud tuginema peaosades niivõrd jäägitult külalisesinejatele. Laenuleib ja laastutuli ei kesta kaua. Kui peaks olema tõsi, et „Trubaduuri“ nõudlikud rollid käivad Estonia solistide praegusele koosseisule üle jõu, siis peab rahvusoooperi juhtkond küll vaatama peeglist ja mõtisklema selle üle, kuidas teatri taset tõsta. Kahetsusväärset kaugeks on jäänud aeg, kui ühe või teise Estonia solisti osalemine etenduses oli suurele osale publikust omaette väärtus, mille pärast teatrisse tuldi.

Muljed Estonia „Trubaduuri“ varieeruvad küllap üsna palju sellest olenevalt, millist etendust keegi vaatama sattus. Esietendus, mis jaanuaris kehtinud koroonapiirangute tõttu lükkus veidi edasi mõneti tavapäratule kolmapäeva õhtule (3. II), oli võrdlemisi rabe ega jätnud head muljet. Märksa paremini õnnestus 6. II etendus, kus said lahenduse nii mõnedki esietendusel ilmnenud küsitavused lavastuse, valgusrežiiri ja liikumise asjus. Isegi orkester näis Kaspar Mäni juhendamisel mängivat kindlamalt kui Arvo Volmeri dirigeeritud esietendusel.

Kreeka päritolu Dimitris Paksoglou, kes astus Manrico rollis üles mõlemal korral, ei paista silma just tingimata hääle vägevuse ja dramaatilisusega, küll aga lüüriilise kergusega. Charlotte-Anne Shipley pakkus Leonorana esietendusel häid hetki, ent Silja Aalto (6. II) esitust võib pidada väljendusrikkamaks ja kirglikumaks. Monika-Evelin Liiv on varem laulnud Azucena rolli mujalgi ja pälvinud selle eest kiidusõnu. Samas rollis andis endast rohkem siiski Maria Berezovska (6. II), kelle emotsioonirohke, nuttu ja kättemaksu otse visualiseeriv esitus õigustas end tolle õhtu solistide ansambli paremini. Peaosade hulka kuulub ka krahv di Luna, kellen Rauno Elp oli vokaalselt tugevamas vormis kui esietendusel mänginud Aare Saal.

Neeme Kuninga psühholoogilisest mõistmispuudest kantud lavastusel, Anna Konteki dekoratsioonidel ja kostüümikujundusel ning Hedi Pundoneni koreograafial on kahtlemata tugevusi. Peale juba nimetatud raagus puu annab lavastusele kõneka ilme lava taustaks kuvatud taevast. Sellaal kui ooperis pajatatava loo kulg on hüplik, loob video-projektsioon mulje, et tegevus toimub ööpäeva jooksul. Ühtlasi tuletab see vaatajale pidevalt meelde, millisesse punkti on jutustus parasjagu jõudnud. Kui Manrico hukatakse, ilmub taevasse punane

Estonia „Trubaduuri“ lavastuse keskne visuaalelement on raagus puu. Krahv di Luna sõdurite läikivaid keepe, mis näevad välja nagu tuumareostuse likvideerimiseks mõeldud kaitseülikonnad, on raske seostada ühegi ajastu militaarrõivastega. Esiplaanil Priit Volmer Ferrando rollis.

Tanel Meos

verekuu. Lavakujundus on stiliseeritud ja sobivalt tinglik. Väikesed tuleasemed mustlaslaagris hoiavad mõtet libreto põhikujundil, saatuslikul tuleriidal, millest kättemaksulugu alguse saab. Arhitektuurielemente sümboliseerivad jämedad vertikaalsed tahukad, mille hõbeläikesel pinnal veikleb valgus. Sellisena sobivad need kokku krahv di Luna sõdurite läikivate keepidega, mida on küll raske seostada ühegi ajastu militaarrõivastega ja mis näevad välja veidi nagu tuumareostuse likvideerimiseks mõeldud kaitseülikonnad.

Liikumine ja koreograafia ei ole lavastuse muidu lauge väljendusega alati kooskõlas. Lihtsakoelise mõjuga mõökade kokkuklopsimine teise vaatuses mustlaslaagris või see, kuidas sõdurid rapsivad kolmanda vaatuses algul sõjariistadega üsna mõttetult õhus publiku suunas. Laulust vabal ajal paistavad nad, kilp lõua alla surutud, lihtsalt igavlevat. Seevastu on teises vaatuses põhjendatult lahendatud Azucena etteaste („Stride la vampa!“), mille ajaks tarduvad mustlaslaagri asukad tema ümber stoppkadriks, rõhutades nii tema jutustatud tuleriidaloo ajas tagasivaatavat olemust.

On mõneti kurioosne, et Estonia on sunnitud tuginema peaosades niivõrd jäägitult külalisesinejatele.

Igati otstarbekas on ka pöördlava kasutus, tänu millele vahelduvad dekoratsioonid sujuvalt nagu suupistevalik serveerimislaual.

„Trubaduurile“ on iseloomulik olemoodi kuulujutu esituslaad, kui sõlmsündmused hargnevad lahti tagantjärele ja vahendatuna. „Trubaduuri“ tegelased on oma pürgimustes vahetud, ent nende tegutsemise ajendid jõuavad nendeni pelgalt kuulduste põhjal. Kui Ferrando ehk Priit Volmer pajatab ooperi alguses, kuidas mustlane krahvi poja ära kaetas, siis kerkib küsimus, kas seda peaks esitama preestri tõsidusega või hoopis salakavalalt ässitades. Azucena etteaste teises vaatuses ei ole pihtimus, vaid kättemaksu üleskutsena kui etendus etenduses, ja eeldab seega rõhutatud teatraalsust. Manrico on lavatagune trubaduur – või kas ikka on? „Trubaduuri“ puhul on kasulik panna vastu kiusatusele tegelaste kergeusklikkusega empaatilist kaasa sammuda, sest mitmemõttelisus on ainus, mis saab pöörata libreto nõrkused tugevuseks.

Kui uurida „Trubaduuri“ lavastusi mujal, siis leiab näiteid tekstitruudusest kuni täieliku ümberkomponeerimiseni.

Estonia lavastust on vahest kõige kohasem võrrelda Joan Anton Rechi mõõdukalt ümbertõlgendava lavastusega Soome rahvusoooperi mängukavas. Ooperi algtekstis mainitud XV sajandi asemel rännatakse seal Napoleoni sõdade perioodi, nagu seda on kujutanud kunstnik Francisco Goya. Jah, „Trubaduur“ võib olla ka õuduslugu. Läti rahvusoooperis 2014. aastal lavale tulnud „Trubaduuri“ on tegevus asetatud 1919. aastasse ehk Läti ajaloo pöördeliste sündmuste taustale. Seesugused muudatused nihutavad tähelepanu just militaarteemale, mis on ehk selle ooperi puhul siiski liiga kitsas voolusäng.

Estonia „Trubaduur“ on rõhutatult kõmuvaene ega pretendeeri vähimalgi määral erakordsusele. Kuigi ooperi finaali on püstitatud verdiliku kurbloolisuse laibamäe otsa, tundub lavakeel siiski nii peenetundeline, et erinevalt nii mõnestki teisest selle ooperi nüüdislavastusest ei vaja see soovituslikku vanusepiirangut ega vanemlikku selgitust. Traagikast hoolimata on selles lavastuses midagi (ehteestlaslikult?) unelevat ja eemalolevat. Laval möllab needus ja kirg, maalilisel taustal on aga raagus puu, kumab täiskuu ja vaikselt sõuavad pilved ... Võib-olla ongi praegu vaja just niisugust lavastust?

* Andreas Giger, Social Control and the Censorship of Giuseppe Verdi's Operas in Rome (1844–1859). – Cambridge Opera Journal, november 1999, lk 251–252.